

8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN METİNSELLİK ÖLÇÜTLERİNE UYGUNLUKLARI

Esra Lüle Mert

Özet

Amacı 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öğretici ve kurgusal metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunluğunu değerlendirebilmek olan çalışmanın problem tümcesi “8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler metinsellik ölçütleriyle uyumlu mudur?” olarak belirlenmiştir. Bu çalışma, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinselliklerinin belirlenmesine ilişkin dönüt sunacak olması nedeniyle önemli görülmektedir. Tarama modeline dayalı bu çalışmanın veri kaynağı, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Malatya ilindeki 8. sınıf öğrencilerine Türkçe ders kitabı olarak dağıtılan kitaplarda yer alan öğretici ve kurgusal metinlerdir. Kitapta toplam 19 metin bulunmaktadır. İncelenecek metinlerin 8'i kurgusal metin, 11'i öğretici metindir. Çalışmada, kaynak olarak İşeri'nin (2010) sunduğu metinsellik ölçütleri temel alınmıştır. İncelenen 8'i kurgusal, 11'i öğretici olmak üzere toplam 19 metnin yalnızca birinde (Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler) belirlenen metinsellik ölçütleriyle birebir uyum söz konusudur. Diğer tüm metinlerde ölçütlerle uyumsuzluk belirlenmiştir. Metinlerin kurgusal ya da öğretici olmaları metinsellik ölçütlerine uyum/ uyumsuzluk durumlarını etkilememiştir. Metinlerin okunabilirlik puanları ise 5 metin dışında öğrenci düzeyiyle uyumsuzdur. İncelenen 14 metnin okunabilirlik düzeyi öğrenci düzeyinin altındadır. Bu bağlamda, incelenen 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin metinsellik ölçütleri dikkate alınarak oluşturulmadıkları ve seçilmedikleri belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Anadili eğitimi ve öğretimi, Türkçe ders kitapları, metin, metinsellik ölçütleri, kurgusal ve öğretici metinler.

THE COMPATIBILITY OF THE TEXTS IN 8.GRADE TURKISH TEXTBOOKS TO THE TEXTUALITY CRITERIA

Abstract

The problem sentence of the study which aims to evaluate the compatibility of fictional and pragmatic texts in 8. grade Turkish textbooks with textuality criteria, is determined as “Are the texts in 8. grade Turkish textbooks compatible with textuality criteria?” This study is assumed to be important as it will provide feedback regarding the determination of textualities of the texts in Turkish textbooks. The data source of this study which depends on scanning model are the pragmatic and fictional texts in Turkish textbooks that were distributed to 8.grade students in city of Malatya in 2012-2013 academic year. There aare totally 19 texts in the book. 8 of the texts that are going to be examined are fictional texts and 11 of them are pragmatic texts. In the study, the textuality criteria suggested by İşeri (2010) was used as source. Only in 1 of the 19 texts (8 fictional and 11 pragmatic) (Memories and Documents about Atatürk) there is one to one compatibility with the determined textuality criteria. The texts being fictional or pragmatic did not effect their compatibility / incompatibility with textuality criteria. On the other hand the readability points of the texts are incompatible with student level except 5 texts. The readability levels of the 14 examined texts are below the student level. In this context, it is determined that the texts in 8.grade Turkish textbook were not created and selected by taking the textuality criteria into consideration.

Key words: *Mother language education and teaching, Turkish textbooks, text, textuality criteria, fictional and pragmatic texts.*

GİRİŞ

1. Kuramsal Çerçeve

Türkçe dersinde kullanılan başat gereçler Türkçe ders kitaplarındaki metinlerdir. Bu nedenle Türkçe eğitimi sürecinde metinleri inceleyen bilim alanının verilerinden yararlanmak gerekmektedir. Metinleri inceleme konusu yapan metindilbilim de bu alanlardandır. Metindilbilimin inceleme konusu metin içindeki tümceler değil, metnin tümüdür. Söz konusu metni oluşturan öğeler arasındaki bağlar, ilişkiler, metnin bütün olarak yapısı ve işlevidir.

Metin sözcüğünün Fransızcadaki (texte) ya da İngilizce'deki (text) karşılıklarının kökenine baktığımızda, bunların Latince'de 'kumaş' anlamına gelen textus sözcüğünden geldiğini görmekteyiz. Kumaş nasıl ipliklerden dokunarak bir bütün oluşturuyorsa, metin de kendisini oluşturan öğelerin birbirlerine aşama aşama eklenmesiyle, bir dokuma süreci sonunda ortaya çıkar (Akbayır, 2007:11).

Metin kavramı farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Metin, 'bir fikrin veya tecrübenin yazılı olarak ifade edilmesi' (Hartman ve Allison 1996); metinler, genellikle bilinçli ve denetimli olduğu söylenebilecek yazınsal oluşumların ürünleridir. Belirgin bir başlangıçları, sonları ve bir tür içkin (yapısal) tutarlılıkları, bütünlükleri vardır (Lyons 1977); metin, tümce birliklerinden oluşmuş bir butündür. Bakış açısının temelinde parçadan bütüne gitmek yatmaktadır (Brinker 1979); metin dilsel iletişimin temel birimidir ve bize doğası gereği mantıksal/ anlamsal ve dilsel/dilbilgisel olarak bağıntılı bir bütünlüğü gösterir. Metin, metinleştirme sürecinin ürünüdür. Metinleştirme ise öncelikle ileti içinde aktarılacakların mantıksal-anlamsal açıdan, ardından da iletiyi taşıyacak olan dilsel kodlamanın biçimsel, dilsel/dilbilgisel açıdan bağıntılı kılınmasıdır (Keçik ve Subaşı 2003); metin onu oluşturan tümceler toplamından farklı, kendine özgü bir butündür. Tümcelerden oluşan değil, tümcelemlerle gerçekleşen anlamlı bir yapıdır. Metin hem (üreticinin oluşturduğu) ürün hem de (alıcının alılmama sırasında anlamlandırması bakımından) süreç olma özelliğini bir arada taşır. Tümce yalnız dilsel bir düzenleme içerir ve dilsel bir amacı vardır; hâlbuki metin, bağlama dönük bir düzenleme içerir. Metin tümcelemlerle gerçekleşen bir ürün ve süreç olduğuna göre metinde kullanılan tümcelerin metinde gerçekleştirdiği değişik işlevleri vardır. Sözcüksel alan, sözcüksel ağ ya da anlam alanı gibi metin içinde oluşturulabilecek sözcük gruplarını içeren kavramları taşıyabilir (Günay 2007); iletişim sırasında gerçekleşen bir sözce ya da dil dışı etkenlerle bağıntılı bir sözcüler bütünü (Aksan 1999).

Metni çalışma konusu olarak seçen metindilbilim, metin oluşturma'nın genel koşullarını ve kurallarını betimler ve bunların metnin anlaşılması için taşıdığı önemi açıklamaya çalışır (Ayata şenöz, 2005: 5, 22-23). Metindilbilim, metnin örgütleniş biçimini onun bünyesinde yer alan toplumsal, düşünsel, imgesel ve daha nice yapı-

ların belirlenmesini inceler. Metindilbilim, yazınsal iletişimin hangi aşamalardan geçerek geliştiğini, okur ile yazar etkileşiminde her birinin konumunun ne olduğunu ele alır (Günay, 2007). Özellikle metindilbilim ve işlevsel dilbilgisi (functional grammar) alanları metin konusuna yönelik betimlemeleriyle öne çıkmaktadır. 1960'lı yılların sonunda gelişmeye başlayan metindilbilim sözlü ve yazılı metinlerin dilbilgisel ve anlamsal yapılarıyla iletişimsel boyutunu ele alır. Metin kavramı ile dil edimleri ve metinsel tutarlılık kavramları her tür metin çözümlemesinin özünü oluşturmuştur (Kıran 2001).

Yazınsal ürünlerin de yapılarını inceleyen metindilbilim, bunların alımlanmasına/ yorumlanmasına yardımcı ipuçları sunar, yorumların metin örgüsü açısından sağlam temeller üzerine oturmasına olanak sağlar (Oraliş ve Özil 1992). Cümleüstü dil çalışmalarındaki en büyük adımlardan biri Harris tarafından atılmıştır. Dilin gerçekte cümlelerle sınırlanmış biçimde değil, söylemler (discourse) biçiminde kullanıldığını belirten Harris, cümleden büyük bir dil biriminin varlığını bu birimin adını da koyarak somutlaştırmaktadır (Uzun 1995).

Çeşitli metin inceleme yöntemleri birbirinden değişik de olsa, tümünün inceleme birimi metindir. Daha açık bir deyişle inceleme konusu artık metin içindeki tek tek tümceler değil, metnin tümü, metni oluşturan öğeler arasındaki bağlar, metnin bir bütün olarak yapısı ve işlevidir. Tümce-ötesi bir anlayışla inceleme konusuna eğilen metindilbilim, bir şiir, bir öykü, bir dilekçe, bir gazete makalesi ya da herhangi bir bilimsel yazı olsun, her türlü dilsel olguyu metin yapan ölçüt ve kuralları saptar. Her tümce dizisi kendini metin olarak tanımlamaz. Beaugrande ve Dressler'in belirttiği gibi, metin olmanın belirli ölçütleri vardır. Bu ölçütler şunlardır: Bağdaşıklık, tutarlılık, kabuledilebilirlik, durumsallık, bilgisellik, metinlerarası ilişki (Keçik ve Uzun 2003:11).

Metin kavramı ile dil edimleri ve metinsel tutarlılık kavramları her tür metin çözümlemesinin özünü oluşturmuştur (Kıran,2001:279). De Beaugrande ve Dressler (1981), bir dilsel ürünün metin olabilmesi için gerekli özellikleri yedi başlıkta toplamıştır. Bu özellikler şunlardır:

Bağdaşıklık (Cohesien): Metindeki kelime ve cümlelerin bir silsile hâlinde birbirlerine bağlanma durumlarını ele alır. Bağdaşıklık, metnin yüzeysel yapısındaki dilbilgisel ilişkiler yoluyla oluşan bağlantılarla ortaya çıkar. Dilsel birimlerin derin yapıları arasında bulunan ilişkiye bağdaşıklık denir. Derin yapıdaki ilişki anlam ilişkisinden başkası değildir. Bir metindeki kavramlar arasındaki ilişkilerdir bağdaşıklık (Kılıç 2002:115). Metindeki dilsel, dilbilgisel uyum, yani bütünlüktür. Sözcüklerin cümleleri, cümlelerin daha büyük bir birimi yani metni oluşturmak için birbirlerine hangi dilbilgisel kurallarla bağlandıklarını konu edinir (Akbayır 2007:13). Metne eklenen her yeni sözce, daha önce metindeki sözcelerle sağlanmış bilgilerden destek alır; ancak kendisi de metne yeni bir bilgi ekler (Günay 2007).

Bağdaşıklık, söylemde bir ögenin yorumunun, bir başka ögeye bağlı olarak yapıldığı durumları ifade eder (Coşkun 2005: 45). Yue (1993: 12-20) ve Dillon (1992: 1-15)bağdaşıklığı, metin sürekliliğini ve birliğini sağlayan ve cümleleri bir arada tutan bir nitelik, olarak belirtirler (akt. Coşkun 2005: 51).

Tutarlılık (Coherence): Gutwinski (1976), tutarlılık kavramının daha çok cümleler ve paragraflar arasındaki ilişkiyle ilgili olduğunu belirtmiştir. Buna göre tutarlılık metnin derin yapısıyla ilgilidir (akt. Coşkun, 2007:235-240). Metindeki anlamsal, mantıksal uyum yani bütünlüktür. Tutarlılık, önermeler arasındaki mantıksal örgüdesen olarak tanımlanabilir. Tutarlılık, hedef metinlerin yapılandırılışını (texture) ortaya koyar. Bu da metinselliğin değişmeyecek tek ölçütü olarak tutarlılığı görmemizi zorunlu kılar (Taşıgüzel 2007). Metin dil bilimle ilgili ilk çalışmalarda tutarlılık, metinde cümle boyutunu aşan dil bilgisel (gramatik) ve anlamsal her türlü ilişkiyi kapsayan bağlantı olarak tanımlanmaktaydı. Ancak daha sonraları cümleler arasındaki dil bilgisel ilişkileri bir başka metinsellik ölçütü olan bağdaşıklık kavramı çerçevesinde ele alınmış, tutarlılık ise metin içindeki anlamsal ve mantıksal bağlantı olarak görülmüştür (Toklu 2003: 124-125). Van Dijk'e (1981: 268) göre tutarlılık, "tema, fikir, sonuç veya söylemin özüdür".(akt. Coşkun 2005: 51). Tutarlılık, metin oluşturabilme özelliği bakımından metin parçaları arasında mantıksal düzen ve bağlantıya dayanır. Bunun için ise bağdaşıklık'a ihtiyaç duyar. Yani, metin parçaları arasında dilbilgisel ilişkilerin bulunması gereği vardır (Aksan 1999:150). Diğer taraftan, bir metinde, metin parçaları arasındaki dilbilgisel ilişkiler bağdaşıklık denilen yapılarla oluşturulmaktadır. Bağdaşıklık ise, bir metinde gönderimler ve diğer dilsel yapılarla gerçekleşir.

Amaçlılık (Intentionality): Bir metinde yazarın anlatmak istediğini, okuruna iletmek istediği mesajı ortaya koyabilmesidir.

İkna Edicilik (Kabul Edilebilirlik- Acceptibility): Yazarın amacını (yazının ana fikrini) ortaya koymasından sonra bu düşüncesini hedef kitleye uygun şekilde açık ve anlaşılır delillerle ortaya koymasıyla ilgilidir.

Bilgilendiricilik (İnformativity): Bir metnin okuyucunun/dinleyicinin ilgisini çekmede başarılı olabilmesi, okuyucu ve dinleyici için eski ve yeni bilgileri (dengele bir şekilde) içermesi gerekir.

Duruma Uygun Olma (Stiuationality): Metnin konusu, hitap ettiği kitle, ulaşmak istediği amaç ve metin türüne uygun düşecek şekildeki anlatımıdır.

Metinler Arasılık (İntertextuality): Metinler Arasılık kavramını ilk kez ortaya atan Fransız edebiyat kuramcısı Kristeva'ya göre, 'Her metin bir alıntılar mozaği gibi oluşur, her metin kendi içinde bir başka metnin eritilmesi ve dönüşümüdür (akt. Aktulum, 1999: 40-41). Buna göre metnin anlamı, kendine özgü düzenlenişi ve dönüşümünde ortaya çıkmaktadır.

“Bilimsel (öğretici) metinleri olduğu gibi, yazınsal (kurgusal) nitelikli metin (ürün)leri de inceleme alanına alan metindilbilim, her türde oluşturulan metinlerin alınması ve yorumlanması konusunda ipuçları vererek metnin derin yapıda nasıl ilişkilendiği ve ne tür dönüşümlerle metnin yüzeyine çıktığını açıklamaya çalışmaktadır” (Oralış-Ozil, 1992). Bu durum, Türkçe öğretiminde başat araç olarak kullanılan metinlerin seçiminde metindilbilimsel yaklaşımların ya da metindilbilimsel ölçütlerin temel alınmasını zorunlu kılmaktadır.

İşeri (2010) metinsellik ölçütlerini metin merkezli, okur merkezli ve diğer özellikler olmak üzere üç ana başlıkta incelemiştir. Metin merkezli ölçütler başlığında metinler “gönderimsel, değiştirmeye dayalı, bağlaçlara dayalı, eksiltiye dayalı, yinelemeye dayalı, eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık”, “konu birliği/sürekliliği, başlık- içerik uyumu, paragraf- bölüm uyumu” ölçütleriyle değerlendirilmiştir. Okur merkezli ölçütler başlığında ise metinler “amaçlılık, kabuledilebilirlik, bilgisellik, belirgin ileti, anlaşılır ileti, uygun dil kullanımı, okunabilirlik” ölçütleriyle değerlendirilmiştir. Diğer özellikler başlığında ise metinler, “yazım ve noktalama, ilgi çekicilik, MEB’in amaçlarıyla uyum, değerlerle uyum, görsel öğeler” ölçütleriyle değerlendirilmiştir. Araştırmada incelenecek metinler de İşeri (2010) tarafından sunulan bu başlıklarda ele alınmıştır.

Amacı 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öğretici ve kurgusal metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunluğunu değerlendirebilmek olan çalışmanın problem tümcesi “8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler metinsellik ölçütleriyle uyumlu mudur?” olarak belirlenmiştir. Bu çalışma, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinselliklerinin belirlenmesine ilişkin dönüt sunacak olması nedeniyle önemli görülmektedir.

Araştırmanın problemi ışığında çözümü aranan alt problemler şunlardır:

1. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kurgusal metinler metinsellik ölçütleriyle uyumlu mudur?
2. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öğretici metinler metinsellik ölçütleriyle uyumlu mudur?
3. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kurgusal ve öğretici metinlerin okunabilirlik puanları (OP) ve okunabilirlik düzeyleri nedir?
4. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kurgusal ve öğretici metinlerin metinsellik ölçütleriyle uyum/ uyumsuzluk durumları metnin bilimsel ya da yazınsal olmasıyla bağlantılı mıdır?

2.Yöntem

Bu araştırma, üretilmiş bir yapı üzerinde tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

2.1. Veri Kaynağı

Tarama modeline dayalı bu çalışmanın veri kaynağı, 2012- 2013 eğitim-öğretim yılında Malatya ilindeki 8. sınıf öğrencilerine Türkçe ders kitabı olarak dağıtılan kitaplarda yer alan öğretici ve kurgusal metinlerdir. Kitapta toplam 19 metin bulunmaktadır. İncelenecek metinlerin 8'i kurgusal metin, 11'i öğretici metindir. İncelenen metinler şöyle ulamlara ayrılmış ve adlandırılmıştır.

Kurgusal metinler; 1.metin: Meraklı Pandora ve Konuşan Sandık; 2. metin: Aşk Mektupları; 3.metin: Kazılık Dağı'nın Aslanı Boğaç Han; 4.metin: Doğa Dedi ki; 5.metin: Ceviz; 6. metin: Birlikte; 7.metin: Çalığışu; 8.metin: Bayan Hardy.

Öğretici metinler; 1.metin: Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler; 2.metin: Atatürk; 3.metin: Akılcılık, Bilim, Eğitim; 4.metin: Türkiye'nin Jeopolitik Değeri; 5.metin: Güney ve Batı Anadolu Ormanları (Yanıyoruz- Dünya Yuvarlakmış); 6.metin: Dünya Yuvarlakmış; 7.metin: Tarihin Tanığı Yazı; 8.metin: Tatlı Dil; 9.metin: Çocuktum Ufacıktım, Top Oynadım Acıktım; 10.metin: Güney Amerika Gezi İzlenimleri; 11.metin: Hayalinizdeki Oda.

Çalışmada, kaynak olarak İşeri'nin (2010) sunduğu metinsellik ölçütleri temel alınmıştır.

2.2. Ulamların ve Alt Ulamların Oluşturulması

Ulamlar ve alt ulamlar oluşturulurken araştırmacı öncelikle alan bilgisinden ve aynı amaçla yapılan başka çalışmalardan yararlanmışır (Demir 2012; Erdağı 2008; Göçer 2010; İşeri 2010; Özkan 2004; Taşığışel 2004; Yılmaz ve Nadira 2007).

2.3. Güvenirlik ve Verilerin Çözümlemesi (Reliability and resolution of data)

Araştırma için kullanılan kodlamanın güvenirliliğini ortaya koymak amacıyla 19 metin içerisinden rastlantısal olarak seçilen 2'si, iki araştırmacı tarafından da çözümlenmiş; araştırmacılar arasındaki tutarlılığın güvenilir olduğu (%94) görülmüştür (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bunun için aşağıdaki formül kullanılmıştır:

Uzlaşma sayısı

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Uzlaşma}}{\text{Uzlaşma} + \text{Uzlaşmama sayısı}}$$

Metinler, "içerik çözümlemesi" yöntemiyle incelenmiştir. İçerik çözümlemesi, birbirine benzeyen verileri belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek

ve bunları anlaşılabilir bir düzene sokarak yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227). Nitel çözümlemede verilerin içeriklerini keşfetmeye yönelik çözümleme için kodlama ilk ve aslı bir işlemdir (Punch, 2005: 193).

Araştırmada, İşeri'nin (2010) 3 ana başlıkta belirlediği her bir ölçütün karşısındaki kutucuğa, özellik metinde bulunuyorsa "X" imi, bulunmuyorsa "-“ imi konmuştur. İşeri (2010) metinsellik ölçütlerini "metin merkezli", "okur merkezli" ve "diğer özellikler" olmak üzere üç ana başlıkta incelemiştir. "Metin merkezli özellikler" başlığında metinler 9 alt başlıkta ele alınmıştır. Bunlardan ilki metinlerin gönderimsel bağdaşıklık taşıyıp taşımadığını sorgulamaktadır. İşeri (2010) gönderimsel bağdaşıklık ana başlığında "art gönderim", "ön gönderim", "metin dışı gönderim", "metin içi gönderim", "uzak gönderim", "yakın gönderim" alt başlıklarında metinleri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada incelenen 19 metnin tümü İşeri'nin (2010) önerdiği ana ve alt başlıklarda ayrı ayrı ele alınmıştır. Gönderimsel bağdaşıklık başlığının 6 alt başlığına ilişkin çıkarımlar metinlerde bulunuyorsa, "X" imi ile; bu özellikler metinlerde bulunmuyorsa "-“ imi ile belirtilmiştir. Bu alt başlıkların bir bölümü bulunuyor bir bölümü bulunmuyorsa da "K" (Kısmen) imi ile çizelgelerde belirtilmiştir. Metin merkezli özelliklerin ikinci alt başlığı ise "değiştirmeye dayalı bağdaşıklık"tır. Değiştirmeye bağlı bağdaşıklıkta, tümcedeki öge anlamını tümcenin tümüyle kurduğu ilişki sonucunda kazanabilir. "Öyle, böyle, şöyle" gibi işlev bildiren sözcükler bu başlıkta ele alınmıştır. "Bağlaçlara dayalı bağdaşıklık" alt başlığında ise "ve, fakat, ancak, ile..." bağlaç kullanımları belirlenmiştir. "Eksiltiyeye dayalı bağdaşıklık" başlığında eksiltili tümceler belirlenmiştir. "On sene tedavi etmiş. Bizi de etsin" tümcesinde olduğu gibi "tedavi" sözcüğünün eksikliği tümceye etkililik kazandırmıştır. Beaugrande ve Dressler'e (1981) göre eksiltiyeye başvurmadan metin oluşturma gereksiz zaman ve enerji harcamaktır. "Yinelemeye dayalı bağdaşıklık" ise "adın yinelenmesi, adil kullanılarak yinelenmesi, aynı kökten sözcüklerin kullanımı, aynı ekle türetilmiş sözcüklerin kullanımı, yapının yinelenmesi" alt başlıklarında ele alınmıştır ve bu alt başlıklardan herhangi birinin varlığı durumunda metinlere "X" imi konulmuştur. "Eşdizimlilik" alt başlığında ise aynı kavram alanında olan sözcükler incelenmiştir. "Konu birliği/ sürekliliği", "başlık- içerik uyumu", "paragraf- bölüm uyumu" ise diğer alt başlıklardır. "Okur merkezli özellikler" başlığında ise metinler 7 alt başlıkta incelenmiştir. Bunlardan "amaçlılık ilkesi" alt başlığında "düz sözler"(sözcükler ilk anlamında kullanılır), "edim sözler" (yeni bakış açıları sunar) ve "etki sözler" (söz geri plandadır, niyet ön plandadır) alt başlıkları sunulmuştur. Metinler bu alt başlıklar bağlamında tanımlanmıştır. "Kabuledilebilirlik" alt başlığında ise metnin türünün konusunu, önemini, dilini kısacası; niteliğini ve niceliğini belirlediğine dikkat çeker. Araştırmada da metinler "kabuledilebilirlik" ilkesi bağlamında incelenirken metnin kurgusunun, türsel özellikleriyle uyumuna bakılmıştır. "Bilgisellik" ilkesi alt başlığında ise ana

konunun belirleyicisi başlık ile alt konuların uyumu ele alınmıştır. Metinlerin yeni bilgiler sunması önemlidir. Metinlerde “belirgin ileti”, “anlaşılır ileti”, “düzeğe uygun dil kullanımı”, “okunabilirlik düzeyleri” de “okur merkezli özellikler” başlığında ele alınan alt başlıklardır. 19 metnin okunabilirlik puanları hesaplanmış ve okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Bu araştırmada metinlerin okunabilirliğinin hesaplanacağı formül “Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü” (2010)’dür ve yalnızca Türkçe metinlerin okunabilirliğini ölçmek üzere geliştirilmiş; diğer diller için geliştirilen formüllerden bağımsız olarak, Türkçe için oluşturulmuştur. “Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü”nde iki ölçüm kullanılmaktadır: (1)Ortalama sözcük uzunluğu (OSU), (2) Ortalama tümce uzunluğu (OTU). Şu yönerge yoluyla metinlerin okunabilirlik puanları (OP) belirlenir: Sözcükleri sayın, tümceleri sayın, heceleri sayın, ortalama tümce uzunluğu (ortalama tümce uzunluğunu bulmak için toplam sözcük sayısını tümce sayısına bölün)nu bulun, ortalama sözcük uzunluğu (ortalama sözcük uzunluğunu bulmak için toplam hece sayısını toplam sözcük sayısına bölün)nu bulun, formülü hesaplayın. $(OP = 118,823 - 25,987 \times OSU - 0,971 \times OTU)$ Söz konusu işlem basamaklarının uygulanması sonucu bulunan metnin ortalama tümce uzunluğu ve ortalama sözcük uzunluğu değerlerinin formül denkleminde yerine konularak yapılan işlemin sonucunda metnin okunabilirlik puanı hesaplanır. Bu hesaplama sonucunda belirlenen okunabilirlik puanı aşağıdaki çizelgeye göre değerlendirilir:

Çizelge 1. “Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü”nde okunabilirlik puanları ışığında belirlenen okunabilirlik ve eğitim düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0 - 34	Engelli Düzey	10., 11. ve 12. Sınıf
35 - 50	Eğitsel Okuma	8. ve 9. Sınıf
51 +	Bağımsız Okuma	5.,6. ve 7. Sınıf

Çizelgede kullanılan okuma düzeyleri şöyle tanımlanır: “Bağımsız Okuma Düzeyi (Independent Reading Level): Okurun, herhangi bir yardım olmaksızın metni işleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir. Eğitsel Okuma Düzeyi (Instructional Reading Level): Okurun, bir eğitimcinin yardımıyla metni işleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir. Engelli Okuma Düzeyi (Frustration Reading Level): Okurun bilişsel düzeyinin üstünde, eğitimci yardımı olmasına karşın metni işleyemeyeceği ve anlamlandıramayacağı düzeydir”. (Çetinkaya 2010) Ortalama tümce uzunlukları için sözcük sayısına; ortalama sözcük uzunlukları için de hece sayısına bakılmıştır. Okunabilirliğin belirlenmesi için metinlerin

tamamındaki tümce sayılarına bakılmıştır. Daha sonra “Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü” yukarıda belirtilen yönerge ışığında, söz konusu metinlere uygulanarak her metnin okuma puanları belirlenmiş ve bu puanlar Çizelge 1’e göre yorumlanmıştır.

“Diğer özellikler” başlığında ise metinler 7 alt başlıkta incelenmiştir. İncelenen metinler “yazım ve noktalama kuralları” açısından TDK’nın (2012) yazım kılavuzundaki kurallar bağlamında ele alınmıştır. “Metinler öğrencinin ilgisini çekebilir”, “metinler görsel öğelerle desteklenmiştir”, “metinler Türk toplumunun kültürünü yansıtır” alt başlıkları metinler bağlamında belirlenirken; “metinlerin Türk Milli Eğitiminin ve Türkçe programının amaç ve kazanımlarına uygunluğu” alt başlıklarında Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzundaki (2006) temel ilkeler ile MEB’in (2004) yayımladığı temel amaçlar göz önünde tutulmuştur. Metinlerin “milli, kültürel ve ahlaki değerlere aykırı unsurlar içermediği”ne dair alt başlık da incelenen metinler bağlamında belirlenmiştir.

3. BULGULAR

3.1.Birinci alt problem: 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kurgusal metinler metinsellik ölçütleriyle uyumlu mudur?

Birinci alt probleme ilişkin bulgular Çizelge 2’de verilmiştir:

Çizelge 2. İncelenen kurgusal metinlerin metinsellik ölçütleriyle uyumu/ uyumsuzluğu

Ölçütler (KURGUSAL METİNLER)		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
		Metin	Metin	Metin	Metin	Metin	Metin	Metin	Metin
Metin merkezli özellikler	Metinler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	X	X	X	K	X	-	X	K
	Metinler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	-	-	X	X	-	X	-
	Metinler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	X	X	-	X	X	X	X
	Metinler eksiltiye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	-
	Metinler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	-
	Metinler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	-
	Metinler eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler konu birliği/süreliliği taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler başlık ve içerik açısından uyumludur.	-	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler paragraflar/bölmeler arası uyum taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
		Metin	Metin	Metin	Metin	Metin	Metin	Metin	Metin
Okur merkezli	Metinler amaçlılık ilkesine uygundur.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler kabuledilebilirlik ilkesine uygundur.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler bilgisellik ilkesine uygundur. (Öğrenci açısından yeni bilgi sunmaktadır.)	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler belirgin bir ileti taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinlerin iletilmesi öğrencilerin artalan bilgileri bakımından anlaşılırdır.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinlerde sınıf düzeyine uygun dil kullanılmıştır.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler, okunabilirlik ilkelerine göre tam iletişim kurulabilir özelliktedir.	-	-	-	-	-	-	-	-

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
		Metin	Metin	Metin	Metin	Metin	Metin	Metin	Metin
Diğer özellikler	Ders kitaplarına seçilen metinler yazım ve noktalama açısından uygundur.	X	X	X	X	X	X	X	K
	Metinler öğrencinin ilgisini çekebilecek özelliktedir.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Seçilen metinler Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygundur.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Seçilen metinler Milli, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlara yer verilmemiştir.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler Türkçe programında belirtilen kazanımları edindirecek özellikleri taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler görsel öğelerle desteklenmiştir.	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler Türk toplumunun kültürünü yansıtan özellikler göstermektedir.	X	X	X	X	X	X	X	X

6. metin olarak adlandırılan “Birlikte” adlı metinde gönderimsel ve değiştirmeye dayalı bağdaşıklık belirlenmemiştir. Bu ölçütlerin belirlenemeyiş nedeni metnin şiir türünde yazılmış olması olabilir. 8. metin “Bayan Hardy” de ise gönderimsel bağdaşıklık üst başlığında “art gönderim, metin dışı gönderim, uzak gönderim” belirlenmemiştir. Bu nedenle bu başlık “K” (kısmen) imi ile belirtilmiştir. Bu metinde “sözcük” yerine “sözlük” yanlış biçimi kullanılmıştır. Bu nedenle ilgili başlık “K” imi ile belirtilmiştir.

“Disleksi olan çocuklar sözlükleri genellikle çok çabuk öğrenirler...” (Şahin 2011: 100)

İncelenen kurgusal metinlerin hiçbiri öğrencinin düzeyine uygun okunabilirlik düzeyinde değildir. İncelenen metinlerin okunabilirlik puanları 5., 6. ve 7. sınıf düzeyindeki öğrencilere uygundur.

“Amaçlılık” ilkesinde, incelenen kurgusal metinlerin 5’inde (Meraklı Pandora ve Konuşan Sandık, Aşk Mektupları, Kazılık Dağı’nın Aslanı Boğaç Han, Ceviz, Çalıkuşu) sözcükler ilk anlamlarıyla kullanıldığı için bu metinler düz sözleri önceleyen

metin olarak belirlenmiştir. İncelenen 3 metin (Doğa Dedi ki, Birlikte, Bayan Hardy) ise yeni bakış açıları sunduğu için edim sözleri önceleyen metin olarak belirlenmiştir.

3.2.İkinci alt problem: 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öğretici metinler metinsellik ölçütleriyle uyumlu mudur?

İkinci alt probleme ilişkin bulgular Çizelge 3'te verilmiştir:

Çizelge 3. İncelenen öğretici metinlerin metinsellik ölçütleriyle uyumu/ uyumsuzluğu

		1. M.	2. M.	3. M.	4. M.	5. M.	6. M.	7. M.	8. M.	9. M.	10. M.	11. M.
Metin merkezli özellikler	Metinler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	X	X	X	K	K	X	K	X	K	X	X
	Metinler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	-	-	-	-	-	-	X	X	X	-
	Metinler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler eksiltiye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	-	X	-	-	-	X	-	-	-	-
	Metinler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X
	Metinler eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler konu birliği/süreliliği taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler başlık ve içerik açısından uyumludur.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler paragraflar/bölmeler arası uyum taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

		1. M.	2. M.	3. M.	4. M.	5. M.	6. M.	7. M.	8. M.	9. M.	10. M.	11. M.
Okur merkezli özellikler	Metinler amaçlılık ilkesine uygundur.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler kabuledilebilirlik ilkesine uygundur.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler bilgisellik ilkesine uygundur. (Öğrenci açısından yeni bilgi sunmaktadır)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler belirgin bir ileti taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinlerin iletisi öğrencilerin artalan bilgileri bakımından anlaşılırdır.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinlerde sınıf düzeyine uygun dil kullanılmıştır.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler, okunabilirlik ilkelerine göre tam iletişim kurulabilir özelliktedir.	X	-	X	X	-	-	-	-	-	-	X

		1. M.	2. M.	3. M.	4. M.	5. M.	6. M.	7. M.	8. M.	9. M.	10. M.	11. M.
Diğer özellikler	Ders kitaplarına seçilen metinler yazım ve noktalama açısından uygundur.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler öğrencinin ilgisini çekebilecek özelliktedir.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Seçilen metinler Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygundur.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Seçilen metinler Milli, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlara yer verilmemiştir.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler Türkçe programında belirtilen kazanımları edindirecek özellikleri taşımaktadır.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler görsel öğelerle desteklenmiştir.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Metinler Türk toplumunun kültürünü yansıtan özellikler göstermektedir.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

İncelenen öğretici metinlerin 8’inde “eksiltiyeye dayalı bağdaşıklık”, 7’sinde “değiştirmeye dayalı bağdaşıklık”, 6’sında ise “yinelemeye dayalı bağdaşıklık” belirlenmemiştir. İncelenen metinlerden 6’sının okunabilirlik düzeyi öğrencilerin düzeyiyle uyumsuzdur. 5 metnin okunabilirlik düzeyi ise öğrencilerin düzeyleri ile uyumludur.

“Amaçlılık ilkesi” bağlamında incelenen 11 metnin 5’inde (Türkiye’nin Jeopolitik Önemi, Yanıyoruz, Dünya Yuvarlakmış, Tarih Tanığı Yazı, Güney Amerika Gezi İzlenimleri) sözcükler ilk anlamlarıyla kullanıldığı için bu metinler düz sözleri önceleyen metin olarak belirlenmiştir. İncelenen 6 metin (Atatürk ve Belgeler, Atatürk ve Kişiliği, Akılcılık ve Bilim, Tatlı Dil, Çocuktum Ufacıktım Top Oynadım Acıktım, Hayalimdeki Oda) ise yeni bakış açıları sunduğu için edim sözleri önceleyen metin olarak belirlenmiştir.

3.3.Üçüncü alt problem: 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kurgusal ve öğretici metinlerin okunabilirlik puanları (OP) ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular Çizelge 4 ve Çizelge 5’te verilmiştir:

Çizelge 4. İncelenen kurgusal metinlerin OSU (ortalama sözcük uzunluğu), OTU (ortalama tümce uzunluğu), OP (okunabilirlik puanı), okunabilirlik düzeyi

METİNLER (KURGUSAL)	OSU	OTU	OP	OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ
Meraklı Pandora ve Konuşan Sandık	2.5	5.1	64.8	BAĞIMSIZ
Aşk Mektupları	2.5	5.5	53.8	BAĞIMSIZ
Kazılık Dağı’nın Aslanı Boğaç Han	2.5	7.1	53.8	BAĞIMSIZ
Doğa Dedi Ki	2.3	10.7	59	BAĞIMSIZ
Ceviz	2.3	7.6	59	BAĞIMSIZ
Birlikte	2.3	3.6	59	BAĞIMSIZ
Çalkuşu	2.6	8.3	51	BAĞIMSIZ
Bayan Hardy	2.6	10.06	51	BAĞIMSIZ

İncelenen kurgusal metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile öğrencilerin düzeyleri uyumsuzdur. Söz konusu metinlerin okunabilirlik puanları 8. sınıf düzeyinin altındadır.

Çizelge 5. İncelenen öğretici metinlerin OSU (ortalama sözcük uzunluğu), OTU (ortalama tümce uzunluğu), OP (okunabilirlik puanı), okunabilirlik düzeyi

METİNLER (ÖĞRETİCİ)	OSU	OTU	OP	OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ
Atatürk ve Belgeler	2.8	8.7	46.05	EĞİTSEL
Atatürk ve Kişiliği	2.6	4.5	51.25	BAĞIMSIZ
Akıcılık ve Bilim	2.7	9.01	48.64	EĞİTSEL
Türkiye'nin Jeopolitik Önemi	2.8	9.1	46	EĞİTSEL
Yanıyoruz	2.5	8.3	53.8	BAĞIMSIZ
Dünya Yuvarlakmış	2.6	7.6	51	BAĞIMSIZ
Tarihin Tanığı Yazı	2.6	5.7	51	BAĞIMSIZ
Tatlı Dil	2.5	7.1	53	BAĞIMSIZ
Çocuktum Ufacıktım, Top Oynadım Acıktım	2.5	8.1	53.8	BAĞIMSIZ
Güney Amerika Gezi İzlenimleri	2.7	6.4	48.6	EĞİTSEL
Hayalimdeki Oda	2.7	7.8	48.6	EĞİTSEL

İncelenen öğretici metinlerin 6'sı öğrenci düzeyinin altındadır; ancak bu metinlerin 5'i öğrenci düzeyiyle uyumludur.

3.4.Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir: 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kurgusal ve öğretici metinlerin metinsellik ölçütleriyle uyum/ uyumsuzluk durumları metnin bilimsel ya da yazınsal olmasıyla bağlantılı mıdır?

İncelenen kurgusal metinlerin hiçbiri İşeri'nin (2010) belirlediği metinsellik ölçütleriyle birebir uyumlu değildir. Öğretici metinlerde ise yalnızca 1. metin olarak adlandırılan "Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler" adlı metin tüm metinsellik ölçütlerini taşımaktadır. Bu bağlamda incelenen metinlerin metinsellik ölçütleriyle uyum ya da uyumsuzluklarının kurgusal ya da öğretici olmalarına bağlı olarak biçimlenmediği belirlenmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Anadili eğitimi ve öğretimi sürecinde metindilbilimin verilerinden yararlanılması, dil öğretiminin daha bilimsel ve sistemli yapılmasına olanak sağlayacaktır. Türkçe derslerindeki etkinlik alanları Türkçe ders kitaplarında kullanılan metinlerle gerçekleştirilir. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin seçimlerinde metindilbilimin verilerinden yararlanılması anadili eğitimi ve öğretimi sürecini

daha anlamlı kılacaktır. Barthes (1993) Türkçe ders kitaplarında birçok farklı ögenin kullanıldığına dikkat çeker. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler de kendi içinde birçok ögenin birleşiminden oluşmaktadır. Bu ögeleri belirleme, ölçüt olarak sunma metindilbilimcilerin; bu ölçütlere bağlı metinler oluşturarak Türkçe ders kitaplarında kullanma ise Türkçe ders kitabı yazarlarının başat görevidir. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada, Türkçe dersine ilişkin bilgi ve becerileri sunmada önemli görevler üstlenen Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin bu görev ve işlevlerini yerine getirebilecek özellikte olması gerekmektedir.

Amacı 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öğretici ve kurgusal metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunluğunu değerlendirebilmek olan çalışmanın problem tümcesi “8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler metinsellik ölçütleriyle uyumlu mudur?” olarak belirlenmiştir. Bu çalışma, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinselliklerinin belirlenmesine ilişkin dönüt sunacak olması nedeniyle önemli görülmektedir. Bu problem durumuna ait alt problemlerde yapılan incelemelere göre aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

İncelenen 8’i kurgusal, 11’i öğretici olmak üzere toplam 19 metnin yalnızca birinde (Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler) belirlenen metinsellik ölçütleriyle birebir uyum söz konusudur. Diğer tüm metinlerde ölçütlerle uyumsuzluk belirlenmiştir. Metinlerin kurgusal ya da öğretici olmaları metinsellik ölçütlerine uyum/ uyumsuzluk durumlarını etkilememiştir. Metinlerin okunabilirlik puanları ise 5 metin dışında öğrenci düzeyiyle uyumsuzdur. İncelenen 14 metnin okunabilirlik düzeyi öğrenci düzeyinin altındadır. Bu bağlamda, incelenen 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin metinsellik ölçütleri dikkate alınarak oluşturulmadıkları ve seçilmedikleri belirlenmiştir.

İncelenen 19 metinden 12’sinde gönderimsel bağdaşıklık belirlenirken; 6’sında ise bu bağdaşıklık türü kısmen belirlenmiştir; 1’inde ise belirlenmemiştir. İncelenen 19 metinden 8’inde değiştirmeye dayalı bağdaşıklık belirlenirken; 11’inde belirlenmemiştir. İncelenen 19 metnin 18’inde bağlaçlara dayalı bağdaşıklık belirlenirken; 1’inde belirlenmemiştir. İncelenen 19 metinden 10’unda eksiltiyeye dayalı bağdaşıklık belirlenirken; 9’unda belirlenmemiştir. İncelenen 19 metinden 12’sinde yinelemeye dayalı bağdaşıklık belirlenirken; 7’sinde belirlenmemiştir. İncelenen metinlerin tümünde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık, konu birliği/süreliliği, paragraflar-bölümler arası uyum, amaçlılık, kabuledilebilirlik, bilgisellik, iletilerin belirginliği ilkelerine uygunluk, ileti- öğrenci artalanlarının uyumu, düzeye uygun dil kullanımı, ilgi çekici yapı, MEB’in amaçlarına uygunluk, değerlerle uyum, Türkçe programındaki amaçlarla uyum, uygun görsel öge kullanımı, Türk toplumunun kültürel özellikleriyle uyum belirlenmiştir. İncelenen 19 metnin 18’inde başlık- içerik uyumu bulunurken; 1’inde bu uyum belirlenmemiştir. İncelenen 19 metnin 14’ünün okunabilirlik düzeyi öğrenci düzeyiyle uyumsuzken; 5’inin okunabilirlik

puanları ve düzeyleri öğrenci düzeyiyle uyumludur. İncelenen 19 metnin 18’inde yazım- noktalama kurallarına uygun kullanım belirlenmiştir; ancak “Bayan Hardy” adlı metinde “sözlük” sözcüğünün yanlış kullanımı nedeniyle bu ölçüt “K” imi ile belirtilmiştir.

İncelenen 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin metindilbilimin verilerini dikkate almadığı ve metinsellik ölçütleriyle uyumsuz olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda Türkçe ders kitabı oluşturma sürecinde kitaplarda yer alacak metinlerin metinsellik ölçütlerine göre oluşturulması ya da bu ölçütlere uygun olarak oluşturulmuş metinlerden seçilmesi önerilebilir.

Kaynaklar

İncelenen Türkçe Ders Kitabı

Şahin, D. (2011). *İlköğretim Türkçe 8 ders kitabı*. İstanbul: Tav yayınları.

Yararlanılan Kaynaklar

- Akbayır, S. (2007). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aksan, D. (1999). *Anlambilim-anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aktulum, K. (1999). *Metinlerarası ilişkiler*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Ayata Şenöz, C. (2005). *Dilbilim: metindilbilim ve Türkçe*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Barthes, R. (1999). *Göstergebilimsel serüven*. İstanbul: Kaf Yayınları.
- Beaugrande, R. A. D. and Dressier W. (1981). *Introduction to text linguistics*. London: Longman Group Company.
- Coşkun, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Coşkun, E. (2007). *Yazma becerisi. İlköğretimde Türkçe öğretimi*. (Editörler: A. Kırkkılıç, H. Akyol). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, T. (2012). İlköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye metinlerinde yer alan değer unsurlarının eşdizimsel örüntülemeler açısından görünüşleri. *Turkish Studies*, 7/2, 1063- 1078.
- Erdağı, S. (2008). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun “Yaban” adlı romanının metindilbilimsel çözümlemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

- Lyons, J. (1977). *Semantics*. USA: Cambridge University Press.
- Brinker, K. (1977). *Modelle und methoden der strukturalistischen syntax: e. einf.* Germany: Urban-Taschenbucher.
- Hartman, D. & Allison, J. (1996). *Promoting inquiry-oriented discussions using multiple texts*. In L.B. Gambrell & J.F. Almasi (Eds.). *Lively discussions: fostering engaged reading*. Newark, DE: International Reading Association.
- Göçer, A. (2010). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin süreç yaklaşımı ve metinsellik ölçütleri ekseninde değerlendirilmesi (Niğde Üniversitesi Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10/1, 271-290.
- Günay, D. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınevi.
- İşeri, K. (2010). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik özellikleri. Türkçe ders kitabı çözümlemeleri* (ed. Hakan Ülper). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Keçik, İ. ve Uzun, L. (2003). *Türkçe yazılı ve sözlü anlatım*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç, V. (2002). *Dilin İşlevleri ve İletişim*. Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Kıran, Z. (2001). *Dilbilime giriş*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2004). *Türk milli eğitiminin amaçları*. Tebliğler dergisi. Sayı: 2563.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6-8. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Oralış, M. ve Özil, Ş. (1992). Metindilbilimsel yaklaşımla yazınsal bir metni çözümleme denemesi. *Dilbilim Araştırmaları*. Ankara: Hitit Yayınları.
- Özkan, B. (2004). Metindilbilimi, metindilbilimsel bağdaşıklık ve Haldun Taner'in "onikiye bir var" adlı öyküsünde metindilbilimsel bağdaşıklık görünümü. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13/1, 167-182.
- Taşgüzel, S. (2004). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında öğretici nitelikteki metinlerdeki eşdizimsel örüntülemelerin görünümü. *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 125, 72- 87.
- Toklu, O. (2003). *Dilbilime giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2012). *Yazım kılavuzu*. Ankara: TDK Yayınları.
- Uzun, L. (1995). *Orhun yazıtlarının metindilbilimsel yapısı. Türk Dili Araştırmaları Dizisi-7*, Ankara: Simürg Yayınları.
- Yılmaz, E. ve Jahic, N. (2007). *Vire hikâyesi üzerine metindilbilimsel bir inceleme*. www.turkoloji.cu.edu.tr adresinden 09.09. 2012 tarihinde saat 13:38'de erişilmiştir.